

Висновки. Підсумовуючи розглянути, зауважимо. Під час оцінювання фінансової стійкості будівельних підприємств потрібно звертати увагу на такі аспекти:

1. Рівень забезпечення виробничих основних засобів, виробничих запасів та дебіторської заборгованості власним капіталом, ціну позикового капіталу, рівень рентабельності капіталу.
2. Розраховані відповідно до запропонованої формули рекомендаційні значення істотно перевищують фактичні за 2003-2007 рр., що свідчить про нерациональне формування капіталу будівельними підприємствами досліджуваних регіонів.
3. Середнє за 2003-2007 рр. рекомендаційне значення коефіцієнта фінансової стійкості становило 0,34 або частка власного капіталу у сукупному капіталі мала б перевищувати 34 %.

Література

1. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. – К. : Вид-во "Кондор". – 2005. – 193 с.
2. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : навч. посіб. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 340 с.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. – 2-ге видання. – К. : Вид-во "Знання", 2005. – 662 с.
4. Жулега М.И. Методология финансового состояния предприятия : монография. – Санкт-Петербург. – 2006. – 223 с.
5. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа : учеб. пособ.. – М. : Изд-во ИНФРА, 2000. – 207 с.
6. Статистичний щорічник України за 2007 рік. – К. : Вид-во "Консультант", 2008. – 576 с.
7. Статистичні дані Держкомстату.

УДК 658.011:338

Доц. О.Є. Сухай, канд. екон. наук;
здобувач І.І. Яремко – Львівський НУ ім. Івана Франка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто теоретичні основи та основоположні принципи формування та управління потенціалом підприємства. Проаналізовано концептуальні засади практичного інструментарію управління економічними ресурсами суб'єкта діяльності в сучасній економіці. Зроблено висновок про потребу істотно нових принципових підходів до системи управління потенціалом, узгодженої із практичною моделлю ведення сучасного бізнесу.

Ключові слова: потенціал підприємства, економічні ресурси, активи, концепції управління.

Assoc. prof. O.Ye. Suhay; competitor I.I. Yaremko –
L'viv NU named after Ivan Franko

Conceptual approaches are to forming and management of enterprise potential

Theoretical bases and fundamental principles of forming and management of enterprise potential are considered. Conceptual principles of practical tool of management of subject of activity economic resources are analyzed in a modern economy. A conclusion is

done about a necessity substantially of the new of principle going near control the system by potential, concerted with the practical model of conduct of modern business.

Keywords: potential of enterprise, economic resources, assets, management conceptions.

Постановка проблеми. Тенденції сучасних ринкових процесів передують переорієнтацію підприємств національної економіки від забезпечення поточних результатів діяльності у площину підтримки перспективного економічного розвитку, що вважається певним гарантом їхньої здатності до функціонування, підвищення інвестиційної привабливості. Наведене прямо залежить від якості реалізації потенціалу господарського суб'єкта.

Концепцію управління потенціалом світова економічна спільнота сприйняла за базову парадигму розвитку бізнесу, а тому вирішення економічного наукою та практикою господарювання проблеми ефективного управління потенціалом підприємств трансформаційної економіки впливають з об'єктивних потреб (традиційно раціональне використання ресурсів), а також їх адаптації до загальносвітової практики (ринки капіталів та інвестицій).

Актуальність і потребу удосконалення концептуальних підходів до формування й управління потенціалом підприємств національної економіки підтверджує сучасна практика функціонування підприємства в реальному фінансово-економічному середовищі. Підприємства з невисоким рівнем сформованого потенціалу чи невикористаними можливостями його застосування зазнають криз. Це стосується як підприємств національної економіки, так і відомих транснаціональних корпорацій. Традиційно основоположні засади майже всіх концепцій управління побудовані на постулаті, що розвиток економічної системи здійснюється на основі безперервного засвоєння всіх складників потенціалу.

Попри достатню теоретично обґрунтовані концептуальні засади, для керування таким процесом потрібний надійний, з практичного погляду, організаційно-економічний механізм формування та управління потенціалом суб'єкта господарювання. Загальновизнаним висновок про те, що подальша потреба вивчення питання потенціалу зумовлено його неналежним теоретичним і, особливо, практичним обґрунтуванням на рівні підприємства.

Потенціал підприємства розглядається не статично, а виходячи зі стратегії та в контексті можливого розвитку підприємства. Враховуючи важливість інноваційної компоненти у загальних тенденціях розвитку світової економіки, вітчизняні підприємства галузі потребують прискореного переходу на інноваційний тип розвитку. Наведені проблеми не можуть бути вирішені без формування механізму, побудованого на принципах стратегічного управління для забезпечення стійкого розвитку підприємства, формування і наращування його потенціалу.

Аналіз досліджень і публікацій за розглядуваним тематичним спрямуванням дає змогу відзначити, що економічна категорія "потенціал підприємства" на сьогодні не має достатньо конкретизованої характеристики, оскільки параметричні межі сукупного потенціалу не чіткі, чинники впливу на його зміну не встановлені. У дослідженнях, зокрема й використаних для посилок у цій публікації [1-9], аналізу підлягають як різні складові потенці-

алу, так і відмінні принципові підходи до формування організаційно-економічного потенціалу, засновані на різних концепціях (ресурсна, майнова, ринково-зорієнтована тощо).

Потенціал підприємства, його формуванням та ефективне управління вивчають визнані у цій сфері вітчизняні і зарубіжні вчені. У більшості праць наявні значні розбіжності у визначенні самого поняття потенціалу, його сутності, складу та співвідношення з іншими категоріями.

Невирішена частина загальної проблеми. Фінансово-економічна криза глобального економічного середовища, стагнаційні процеси та непередбачувані перепади ринків капіталів істотно похитнули раніше сформульовані концептуальні підходи до оцінювання, формування й управління потенціалом підприємства. До загальновизначених принципів, за якими вважалося, що "для обґрунтованої оцінки рівня потенціалу необхідно ідентифікувати умови, в яких відбуватиметься діяльність підприємства", на сьогодні додалися чисельні чинники, які істотно ускладнили проблематику.

Складність питання формування потенціалу підприємства зумовлює потребу і важливість подальшого теоретичного та практичного дослідження його економічної сутності, встановлення впливу окремих видів ресурсів на загальний потенціал підприємства. Потенціал підприємства у сучасній реальній економіці становить дуже складну, динамічну, поліструктурну систему, яка у поєднанні зі зміною фінансово-економічних відносин у реальній економіці потребує нового погляду на вирішення проблеми побудови адекватних теоретичних і концептуальних засад управління процесами формування економічних і виробничих ресурсів сучасного підприємства. Прийнято вважати, що потенціал підприємства доцільно характеризувати не одним, а сукупністю показників та індикаторів, у спосіб залежно від природи самого показника.

Постановка завдання. *Метою цього дослідження* є аналіз теоретичних засад основних концепцій формування й управління потенціалом підприємства, їх відповідність сучасним потребам управління.

Виклад основного матеріалу. Концептуальними засадами дослідження економічної категорії "потенціал" переважно виступає ресурсна теорія, тобто інформаційно-аналітична база визначення наявності і потреби у певному складі ресурсів, рівня їх залучення у продуктивний обіг і ефективність процесу їх використання. Функціональний склад ресурсного потенціалу традиційно розглядається за групами: виробничий, фінансовий, техніко-технологічний, організаційний, маркетинговий (ринковий).

Останній складник є найважливішим чинником дестабілізації потенціалу, позаяк зовнішнє середовище істотно впливає на рівень потенціалу конкретного підприємства, яке має дуже обмежений вплив на нього. Попри те, досліджуючи питання потенціалу підприємства, зазвичай, акцентують на ресурсному потенціалі, а тому процес управління потенціалом пов'язується із формуванням і ефективним використанням наявних ресурсів. Проте, очевидно правильними є ті підходи, які враховують, що "... до складу потенціалу підприємства як економічної системи додаються ринки та інше навколишнє середовище" [1, с. 263].

Значні перепади на фондових ринках і ринках капіталу, флуктуаційні процеси економічного середовища безпосередньо й істотно впливають як на ринковий (неосязний) складник потенціалу переважної більшості підприємств, так, опосередковано, і на ефективність (чи правильніше можливість ефективного) використання ними свого виробничо-технологічного й трудового потенціалу. Якраз виходячи з таких позицій, вважається, що "ефективне управління фінансово – економічним потенціалом підприємств безпосередньо пов'язане з усіма компонентами розвитку національної економіки і тим середовищем, у якому воно здійснюється" [2, с. 61].

Концепція побудови системи управління потенціалом підприємства у сучасній економіці охоплює, насамперед, адекватність реакції підприємства на трансформацію економічних відносин. Ця реакція виявляється у коригуванні виробленої стратегії функціонування і розвитку підприємства на функціональному сегменті ринку. Основоположні засади управління потенціалом вважають правильними, коли "процес формування та мобілізації ресурсів починається з того, що механізм використання ресурсного потенціалу організації узгоджується з наявною стратегією" [3, с. 110]. Цим, насамперед, і визначається критерій відмінності між економічними категоріями "ресурси" і "потенціал", тобто міра залежності від ефективності їхнього використання. Ресурси існують незалежно від рівня їхнього продуктивного використання, а потенціал окремого підприємства невіддільний від ефективності корпоративного управління (корпоративна система управління як складник потенціалу підприємства).

Процес формування потенціалу підприємства загалом характеризується одним із напрямків його економічної стратегії і полягає у створенні й організації системи ресурсів і компетенцій таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був чинником успіху в досягненні цілей діяльності підприємства. Враховуючи основну мету сучасного підприємства – створення вартості – у багатьох дослідженнях відзначено, що "...збільшення загального економічного потенціалу підприємства як сукупності економічних ресурсів та можливостей для розвитку компанії визначає взаємовплив потенціалу та ринкової вартості підприємства" [4, с. 193].

Управління потенціалом суб'єкта господарювання у реальній економіці базується на формуванні ресурсного забезпечення підприємства, механізм якого ґрунтується на комплексному поєднанні його складових елементів, при цьому "... забезпечення високої якості реалізації потенціалу важливо визначити, які саме чинники обумовлюють розвиток його елементів і впливають на їхню збалансованість" [5, с. 71].

Окрім того що нечітко виражений потенціал сучасного підприємства, бракує також його синтетичної класифікації видів, а також загальноприйнятої позиції про основний вид потенціалу, який формує фундаментальну базу розвитку економічної одиниці в економічному середовищі. Намагання окремих дослідників сформувати певну узагальнену класифікацію потенціалу підприємства очевидно безперспективне, оскільки кожне підприємство має свої відмінності у характері діяльності, що передумовлює

структуру виробничого, економічного, організаційного й маркетингового потенціалу. У кожного підприємства ключовим видом потенціалу можуть виступати різні ресурси: "Базовий потенціал пов'язаний з конкурентними перевагами підприємства і підтримка й розвиток його дають змогу одержати стійку конкурентну перевагу на ринку" [6, с. 13]. Поряд з цим, в епоху постіндустриального розвитку продуктивних сил поява нових видів потенціалу в діяльності і функціонуванні суб'єкта господарювання має динамічний і непередбачуваний характер, що додатково ускладнює його класифікаційне структурування і прямо впливає на вироблення організаційно-економічного механізму управління потенціалом підприємства.

Головна складність процесів управління і формування потенціалу підприємства полягає у потребі дослідження всіх компонентів у взаємозв'язку та динаміці. Закономірності формування й розвитку потенціалу можуть бути розкриті через аналіз його складників та комплекс зв'язків між ними. При цьому деякі автори акцентують, що "...в основі побудови системи цих факторів повинен лежати принцип сфери впливу на елементи потенціалу, відповідно до якого усі фактори можна класифікувати на зовнішні і внутрішні відносно формування та розвитку потенціалу" [7, с. 135].

Теоретично підхід, який ураховує в адаптованій моделі галузеві особливості діяльності підприємства і специфічні умови національної економіки, виправданий. Сучасні концепції потенціалу підприємства базуються на ресурсному підході з виділенням блоку ресурсів та блоку управління, а "сукупний" потенціал розглядається як сукупність "виробничого" та "ринкового" [1, с. 262]. Попри те, можна відзначити, що сучасний менеджмент вітчизняних підприємств характеризується неоднозначністю підходів до технології управління та оцінювання результатів своєї діяльності. Вочевидь, ефективність функціонування сучасного підприємства повинна визначатися не тільки за фінансовими результатами (прибутковість, рентабельність), але й враховувати капіталізацію наявного на підприємстві потенціалу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Оптимальність і збалансованість елементів і складників потенціалу визнаються основними принциповими засадами процесу формування й управління потенціалом сучасного підприємства. Управління потенціалом сучасного підприємства потребує істотно нової інформаційно-аналітичної бази, методологічні, методичні та прикладні основи якої повинні ґрунтуватися на комплексній основі синергетичного потенціалу. Розроблення такої системи управління і формування потенціалу підприємства найдоцільніше ув'язати з моделлю бізнесу.

Література

1. Бачевський Б.Є. Механізм реалізації потенціалу підприємства / Б.Є. Бачевський, О.В. Перепелюкова // Прометей : регіональний зб. наук. праць з економіки. – 2007. – № 2(23). – С. 262-265.
2. Бикова В.Г. Оцінка і планування фінансово-економічного потенціалу підприємств загальнодержавного значення : дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.04.01 / Бикова Вероніка Григорівна. – Дніпропетровськ, 2006. – 187 с.
3. Шаманська О.І. Загальна система формування економічного потенціалу / О.І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2(92). – С. 109-114.

4. Максименко І.О. Ринкова вартість підприємства як результат реалізації його економічного потенціалу / І.О. Максименко, В.І. Бокій // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 3, т. 1. – С. 192-221.

5. Ареф'єва О.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О.В. Ареф'єва, Т.В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 71-76.

6. Управління потенціалом підприємства / Должанський І.З., Загорна Т.О., Удалих О.О. та ін. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 362 с.

7. Капінос Г.І. Інноваційний потенціал підприємства: сутність, складові та принципи формування / Г.І. Капінос, О.М. Радюк // Наука й економіка. – 2007. – № 2(6). – С. 130-136.

8. Ішук С. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств / С. Ішук // Регіональна економіка. – 2005. – № 3. – С. 48-56.

9. Буряк П.Ю. Формування і надання інформації про фінансові ресурси підприємства / П.Ю. Буряк // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 123-128.

УДК 336.22

Здобувач Ю.І. Турянський – Львівська КА

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Охарактеризовано основні принципи оподаткування. Проаналізовано законодавчо закріплені в Україні принципи організації податкових відносин, що дало змогу запропонувати шляхи їх удосконалення. Встановлено, що формування ефективної податкової системи має здійснюватися, виходячи з основних принципів оподаткування. Реалізація закріплених чинним законодавством принципів організації податкових відносин в Україні є дещо проблемна, позаяк нестабільними є як вітчизняна податкова система, так і фінансові пріоритети. Усе це потребує удосконалення принципів оподаткування з метою забезпечення дієвої бюджетно-податкової політики уряду.

Ключові слова: податкова система, податки, принципи оподаткування.

Competitor Yu.I. Turyanskyi – L'viv commercial academy

Principles of organization of tax relations in Ukraine

The basic principles of taxation are described. The principles of organization of legally enshrined tax relations in Ukraine are analyzed. That gave possibility to offer the ways of their improvement. It is set that forming of the effective tax system must be carried out, coming from basic principles of taxation. Realization of fastened the current legislation of principles of organization of tax relations in Ukraine is some problem, as unstable is both the domestic tax system and fiscal priorities. All of it needs improvement of principles of taxation with the purpose of providing of effective budgetary-tax politicians of government.

Keywords: tax system, taxes, principles of taxation.

Вступ. Ринкова трансформація економіки України зумовила зміни у макроекономічній політиці уряду. Торкнулися вони також фінансової політики, яка спрямована передусім на забезпечення виконання державою її основних функцій. За таких умов важливе теоретичне переосмислення основних принципів оподаткування задля гарантування стабільності соціально-економічного розвитку суспільства.

Окремі теоретичні та методичні аспекти податкової системи та особливості принципів оподаткування викладені у працях В. Андрущенка, Г. Башнянина, І. Благуна, О. Василика, Ю. Самури, В. Суторміної, В. Федосова та інших економістів. Водночас становлення і розвиток ринкових відно-